

УЧЕБНИТЕ ПРОГРАМИ ПО МУЗИКА В КОНТЕКСТА НА НОВАТА ИДЕЯ В ОБРАЗОВАНИЕТО

доц. д-р Цветанка Костадинова Коловска

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив

CURRICULAR MUSIC IN THE CONTEXT OF THE NEW IDEA IN EDUCATION

Assoc. Prof. Tsvetanka Kostadinova Kolovska, PhD

Academy of Music, Dance and Fine Arts – Plovdiv

Анотация: Новите учебни програми по музика са част от идеята за промяна в предучилищното и училищното образование. Необходимостта от разработването и приложението им е обусловено от задачата да се отговори на променената обществена, културна и икономическа ситуация в национален и глобален план. Очакванията са насочени към оптимизиране на обучението по музика в съответствие с новоприетите държавни образователни изисквания, както и към мотивиране на учителите по музика за включване на иновативни решения в образователния процес.

Ключови думи: учебна програма, учебен план, обучение по музика, компетентност

Abstract: The new curricula in music are part of the idea of change in pre-school and school education. The need to develop and use them is conditioned by the task of responding to the changed social, cultural and economic situation at national and global aspect. Expectations are focused on optimizing the music teaching in accordance with the newly adopted state educational requirements as well as to motivate music teachers to incorporate innovative solutions in education.

Key words: curriculum, curriculum system, teaching music, competence

Днес светът в много отношения е глобално променен. Може да се гордеем, че част от съкровения ни мечти за право на образование, учене през целия живот и др., са действителност. Същевременно са останали и не по-малко нерешени, още по-остри проблеми – геополитически, демографски, социално-икономически, културно-образователни и др. Всяка една от сферите търси решение на проблемите в действителността, която е неузнаваемо променена. Образованието като стратегическа социална сфера се развива и изпълнява своята важна и благородна мисия в обществото, зачитайки всичко най-ценно в народностните ни традиции в исторически и съвременен план. Новата идея е за цивилизован и хуманен подход – предпоставка за оцеляване и преуспяване на националните, индивидуалните и етническите възможности – в свят с адекватно за него образование.

От 1 август 2016 г. е в сила новият Закон за предучилищното и училищното образование, натоварен с мисията да бъде основа на реформата в училищното образование. Времето на промени, в което живеем, поставя редица предизвикателства пред

образователната система. От една страна са новите изисквания към образованието, които модерното общество поставя, а от друга – посланията, които модерното образование отправя към съвременното общество.

Израз на новата идея в образованието са неговите цел и задачи – норми и идеали, създадени и признати в обществото, резултат от подбор на повече възможности. Само ясната цел е в състояние да определи сигурни подходи и зряло, творческо прилагане на средствата за постигането ѝ. В условията на сегашната промяна в образованието нейното актуално звучене е насочено към образование и възпитаване на креативни и мислещи млади хора, способни да вземат решения, да правят избор, да се развиват непрекъснато. Днес училището е призвано с отговорността да изгради личности с модерни виждания за света, същевременно да възпита дух на родолюбие и патриотизъм. И ако пред новата идея в образованието има определени цел и задачи, то осъществяването им в ръцете на водещия субективен фактор, двигателя на промените, а именно – учителят.

Редица изследвания и анализи както в България, така и в много други страни, потвърждават извода, че „качеството на учителя е най-важното за характера на учебно-възпитателната дейност и се вземат различни мерки за усъвършенстването на подготовката му” [1, 8]. Тази подготовка неминуемо е обвързана с изискването за комплексна качествена подготовка, която бъдещите музикални педагози следва да получат – научно-педагогическа, специфично методическа и технологическа компетентност, които да работят в посока повишаване на авторитета и социалния статус на българския учител.

В контекста на тези изходни положения в доклада се разглежда проблемът за новата идея в образованието, отразена в новите учебни програми по музика.

Актуалността на темата за новите учебни програми за задължителна подготовка по музика вълнува обществото от различни позиции – музикални педагози, родители, ученици, издатели, студенти-бъдещи учители по музика, което е сериозен аргумент за анализ и дискусии. Одобрени съвсем наскоро – за първи и пети клас през декември, 2015г., за втори, шести и осми клас – през март 2016 г., част от новите учебни програми по музика в средното образование влизат в действие през настоящата учебна 2016/2017 година. На дневен ред е и разработването на новите учебници по музика.

Последните години в нашата страна, под влияние на опита и от други страни, музикалното развитие на децата се възприема като иманентна част от тяхното активно развитие на всички натрупани умения, полезни за психическото, физическото и интелектуалното им развитие. Новите учебни програми са израз на идеята за благотворното въздействие на заниманията с музика върху това развитие, което може да бъде осъществено само чрез включване на децата в естествената им потребност от действие – да пеят, танцуват, свирят и други активни творчески дейности. Въздействието на изкуството музика във всичките му разнообразни прояви върху човешките сетива и емоционалност, а оттук и върху цялата психическа дейност е голямо и неоспоримо. Подобни занимания имат за цел формиране на естетически вкус и хармонично развитие на културни хора. Те не са предназначени за гениални или изключително надарени деца. Като основна цел на музикалното възпитание в новите програми се определя развитието на музикалната култура на обучаваните, развитието на техните музикални способности, стимулиране на творческия потенциал в рамките на общото развитие на личността.

В новите програми по музика в българското училище все повече са отразени процесите на развитие на съвременното изкуство и новите синтетични форми.

Особено място, наред с традиционното обучение, заема използването на реалния обект като концерти на открито, посещение в реално време на репетиция на музикална формация, посещение в културна институция, наблюдение в звукозаписно студио, по време на екскурзия сред природата, пърформанс и др. Обединявайки различни изразни средства – звук, образ, движение, слово, светлина, тези форми на обучение повишават ефективността на музикално-учебния процес, като формират по-трайни знания на базата на ярки впечатления и емоционално отношение у учениците. Изградено на основата на разностранния музикално-социален опит на учениците, обучението по музика създава условия за ефективен контакт с обкръжаващата ги среда, за „разчупване“ на традиционното обучение – работа в класната стая, строго определени задачи, материали и формат, фиксирана продължителност на дейността, за разгръщане на личностните заложби и интереси на децата, за формиране на положителна нагласа към музикалното изкуство.

Обучението по музика (общообразователна подготовка) се основава на активното участие на учениците в учебния процес и доказаното многостранно положително въздействие на музиката. Традиционната поговорка „Музикант къща не храни“ десетилетия наред е формирала неправилно отношение към музикалното изкуство. Материалистичното мислене не може да признае ползотворното влияние от заниманието с музика за цялостното развитие на личността, като се възпитава любов и разбиране на музикалното изкуство. В новите изисквания за повишаване ефективността на учебния процес и използване на иновативни средства за развитие на музикалната култура на учениците намират място и идеи за интеграция с други изкуства и извънхудожествени сфери, за приложение на музиката като фонов елемент за подобряване на емоционалното състояние, възвръщане на самочувствието и настроението, намаляване на умората и увеличаване на индивидуалната активност на учениците.

Отправна точка за музикално-възпитателния процес в училище е програмата. Министерството на образованието и науката утвърди новите учебни програми по всички предмети, включително по музика, чиито проекти са разработени на база новия Закон за предучилищното и училищното образование. Новият рамков учебен план на Министерството на образованието и науката предвижда промяна в класовете, в които ще се изучава музика, както и хорариума по учебен план. В съвременното българско училище музика ще се изучава от първи до десети клас, като веднага е видна разликата с досега действащия план, според който музика се изучаваше до девети клас.

До окончателното решение се стига трудно, едва след разгорещените дебати от страна на обществеността и музикалната колегията, възмутени и непримирими към опитите за премахване на часовете по изкуствата (музика и изобразително изкуство) в гимназията (VIII, IX и X клас). Идеята „за изгонване на културата от училището“ остава нереализирана. „Музиката не е разточителство, тя е елемент и основа от изграждането на детето като личност, като култура!“

Концептуалното запознаване с новите програми по музика извежда на преден план структурата на учебните програми, както и новите моменти в тях. Отделните структурни компоненти са представени таблично и включват:

Кратко представяне на учебната програма

Очаквани резултати от обучението по музика в края на класа съгласно ДООИ за учебното съдържание

Очаквани резултати по теми

Хорариум по учебен план

Оценяване

Дейности и междупредметни връзки

Ориентирани към личността на учениците, програмите обслужват техните възраст и интереси. Акцентът е върху дейностите за формиране на съвременни ключови компетентности.

Учебните програми по музика декомпозират ДОО и са структурирани в теми и подтеми, очаквани резултати и конкретни нови понятия. Областите на компетентност гарантират приемственост и плавен преход от начален към прогимназиален и гимназиален етап. В началния етап приоритетите в обучението по музика са знание чрез практически опит в процеса на основни музикални дейности – изпълнение, възприемане на музика, импровизация. В прогимназиалния етап натрупаният в първи – четвърти клас практически опит е базата за по-задълбочено разбиране на учебното съдържание по музика и го надгражда. Съдържателният обхват на първия гимназиален етап на обучение залага на изградените в начален и прогимназиален етап базисни знания, умения и отношения, свързани с изграждането на музикално-изпълнителски, слушателски, социални и др. компетентности у ученика в съответствие с ключовите компетентности за учене през целия живот, определени с Европейската референтна рамка.

Нов момент в учебните програми са дейностите, изнесени в извънучилищна обучаваща среда, чиято цел най-общо е обогатяване на културните познания и творческите изяви на децата. В процеса на разнообразието от дейности се натрупват музикални впечатления и богат социален опит относно многообразното функциониране на музиката в живота на хората, разнообразието на форми и тематика на музикално-изпълнителски изяви, ролята на информационните технологии за създаване и разпространение на музика.

Аналитичният преглед на утвърдените програми по музика извежда идеята да се систематизира преподаването на музика в отговор на съвременните образователни потребности.

Конкретно в началния етап на основната образователна степен програмата по музика се предвижда запознаването с основни музикални понятия, които се усвояват изцяло в процеса на музикалните дейности – изпълнение на музика, възприемане на музика, музикално творчество. Обучението има подчертано дейностен характер, при което се натрупват така необходимите за музикалното развитие на децата музикално-слухови представи, умения, опит и отношение. Творчески се използват активностите, присъщи на музикалните занимания, които правят музиката – училищния предмет и изкуството – привлекателни. В прогимназиален етап натрупаният в първи – четвърти клас емпиричен опит представя по-задълбоченото разбиране на учебното съдържание и го надгражда. Всичко това е от изключителна важност, касаеща въвеждането на определени понятия на по-късен етап. Новите моменти могат да се открият и по отношение на нови теми, както и на оценяването.

В обобщение може да се каже, че новите учебни програми по музика (утвърдените до момента) отразяват основната цел за осъвременяване на ДОО за учебно съдържание, реализацията на които е отговорност на всички нас – преподаватели от висшите учебни заведения, МОН, обществеността.

Литература

1. Андреев, М. Основни изводи от образователните реформи. В: „Учителско дело“, бр. 28, 27.09.2004
2. Гюрова, В. Какво трябва да знаят учителите, за да обучават успешно. Сп. „Педагогически форум“, бр.2/2014
3. Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот, 2009
4. Закон за предучилищното и училищното образование от 08.2016
5. МОН. Национална програма „Система за национално стандартизирано външно оценяване“. 2015
6. МОН. Учебна програма по музика за 1 клас (общообразователна подготовка). 2015
7. МОН. Учебна програма по музика за 5 клас (общообразователна подготовка). 2015
8. МОН. Учебна програма по музика за 2 клас (общообразователна подготовка). 2016
9. МОН. Учебна програма по музика за 6 клас (общообразователна подготовка). 2016
10. МОН. Учебна програма по музика за 8 клас (общообразователна подготовка). 2016
11. МОН. Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри /2014-2020г./
12. Пенкова, Р. Педагогическо управление на учителите. В: Сборник Национална конференция „Качеството на обучение и мястото на българския учител в европейското образователно пространство“. Казанлък. 2004
13. Петкова, И. Подготовка и квалификация на българския учител. София. 2012
14. Радев, Пл. Енциклопедия на науките за образованието. УИ „П. Хилендарски“. 2013
15. Чавдарова-Костова, С. Съвременни интерпретации на възпитанието в научно-педагогическата литература и проектите им върху педагогическата практика. Във: Взаимодействието теория – практика: ключови проблеми и решения. Т.IV. БСУ. 2011.
16. Якиманская, И. С. Основы личностно ориентированного образования. Москва, Лаборатория знаний. 2011

За контакти:

доц. д-р Цветанка Костадинова Коловска, АМТИИ – Пловдив
GSM 0889349557; e-mail: kolovska@dbv.bg